

Žilinská univerzita v Žiline
Ústav celoživotního vzdělávání
Univerzita třetího věku

ŽILINSKÁ UNIVERZITA
V ŽILINE

**Olomoucké tramvaje a tramvajové tratě zachycené
na pohlednicích od r. 1899 do současnosti
II.**

Úseky tratí: Horní náměstí - Nová Ulice
Horní náměstí - Neředín

Vypracoval: Josef Kiš
Studijní program: Zberateľstvo

Akademický rok: 2023 / 2024
Ročník: třetí

3. Úsek trati Horní náměstí - Nová Ulice doložený vyobrazením pohlednic:

V podstatě začínáme na stejném místě, na jakém jsme začali v I. části práce, tedy na Horním náměstí, ale popisoval jsem v ní část tratě směrem na hlavní nádraží. Nyní uděláme pomyslné "čelem vzad" a budeme se ubírat v prostoru (a času) opačnou stranou, tedy směrem na Novou Ulici.

Hranicí, odkud započnu pomocí pohlednicového materiálu v popisu trati a tramvají na nich zachycených, tedy jakousi startovní čarou, nám bude výhybka, umístěná vedle Sloupu Nejsvětější Trojice. Výhybkou odbočovala z Horního náměstí druhá tehdejší trať, a to ve směru Úřední čtvrt (také část N. Ulice) a posléze do Neředína (viz materiál níže).

3.1. Horní náměstí - divadelní linie

"Divadelní linií" se tato strana náměstí zve právě kvůli budově divadla, které je na této západní straně náměstí nejvýznamnější budovou. Budova divadla, která, mj. bude vidět prakticky na všech pohlednicích celá či z části zachycena, stojí na tomto místě již od r. 1830 a sídlilo v ní Königliches städtisches Theater. Po změně režimu, od r. 1920, zde sídlí stálá česká scéna a dnes v budově sídlí Moravské divadlo Olomouc a Moravská filharmonie Olomouc.

První pohlednice, která bude představena, je jedna z dvojice pohlednic, které vydal knihkupec J. Werner již v polovině ledna 1899. Tedy více než 2 měsíce před zahájením pravidelného tramvajového provozu (druhá je vyobrazena v I. dílu, obr. 77 a 77a). Na obou uvedených pohlednicích jde o první zobrazení tramvají v Olomouci vůbec. Záběr představuje humorně pojatou scénu zmatku a chaosu, který, dle představ autora, nastane po příjezdu "jiskrami srčících" vozů. Kromě tramvaje samotné, zde vidíme lidský mumraj a taškařici, padajícího cyklistu, vzpínajícího se koně, splašený povoz a jiné. V levém horním rohu pohlednice je navíc okénko, vyobrazující neblahý osud koňů, původně sloužících pro vozbu omnibusů, jenž se ubírají smutně na jatky. Zde vyobrazená německá jazyková mutace pohlednice. Dobový tisk uváděl, že tyto pohlednice "šly na dračku".

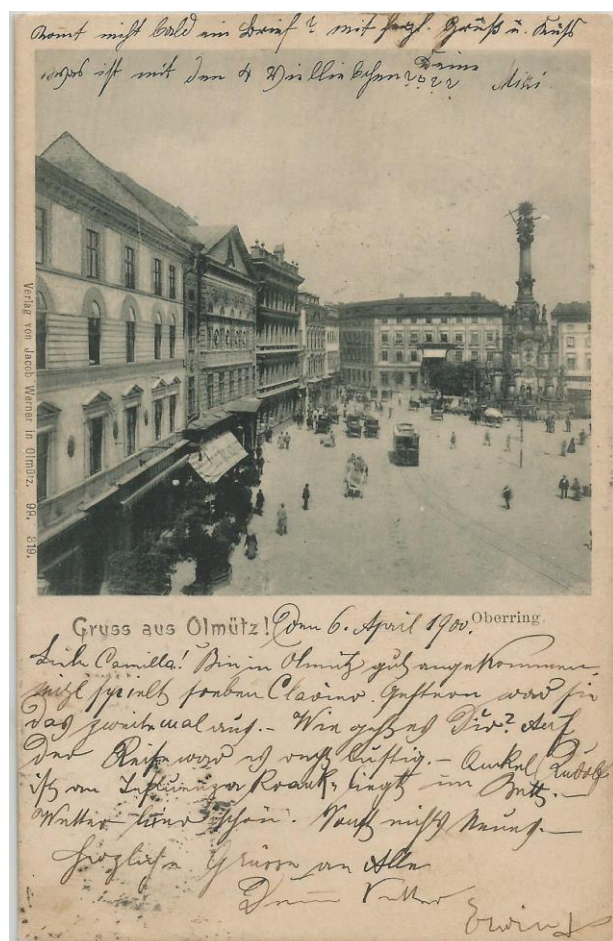
Obr. 1: Gruß aus Olmütz, Die "Funkenkutsche" kommt ..! (Jiskřící vůz jede..!), DA, nakl.:

J. Werner, Papierhandlung Olmütz, knihtisk, montáž, odesláno 31. 7. 1899, 138 x 92 mm

Hned v prvním roce byla vydána krásná litografická pohlednice se zimním motivem. Zajímavostí je chybné situování výhybky z náměstí do Riegrovy ulice a na Úřední čtvrtí.

Obr. 2: Olmütz, No. 2026, nakl.: nesignováno, litografie, DA, odesláno 17. 10. 1899 , rozměr 142 x 92 mm

Následují dvě pohlednice se stejným záběrem. Identifikace evidenčního čísla je z pohlednice nemožná, jedná se však o tramvaj z první série dodané do Olomouce, nosící ev. čísla 1 až 9, a vyrobené v Grazu v r. 1898.

Obr. 3:
Gruss aus Olmütz, Oberring,
nakl. Jacob Werner, Olmütz, světlotisk, DA,
odesláno 6. 4. 1900, rozměr 90 x 141 mm

Stejný záběr a vydavatel jako v předchozí ukázce, zde však v mnohem líbivějším a atraktivnějším vydání, světlotisk je laděn do zelenkavého nádechu. Tramvaj ev. č. 1?

Obr. 4: Gruss aus Olmütz, nakl. Jacob Werner, Olmütz, světlotisk, DA, odesláno 14. 9. 1900, rozměr 140 x 92 mm,

Následuje čtveřice pohlednic s totožným záběrem. Nejdříve uvádím pozdní vydání, kvůli menšímu záběru i formátu pohlednice. Evidenční číslo motorového vozu je zde jen v hrubých obrysech. Snad se jedná o ev. č. 5?, snad o ev. č. 8?

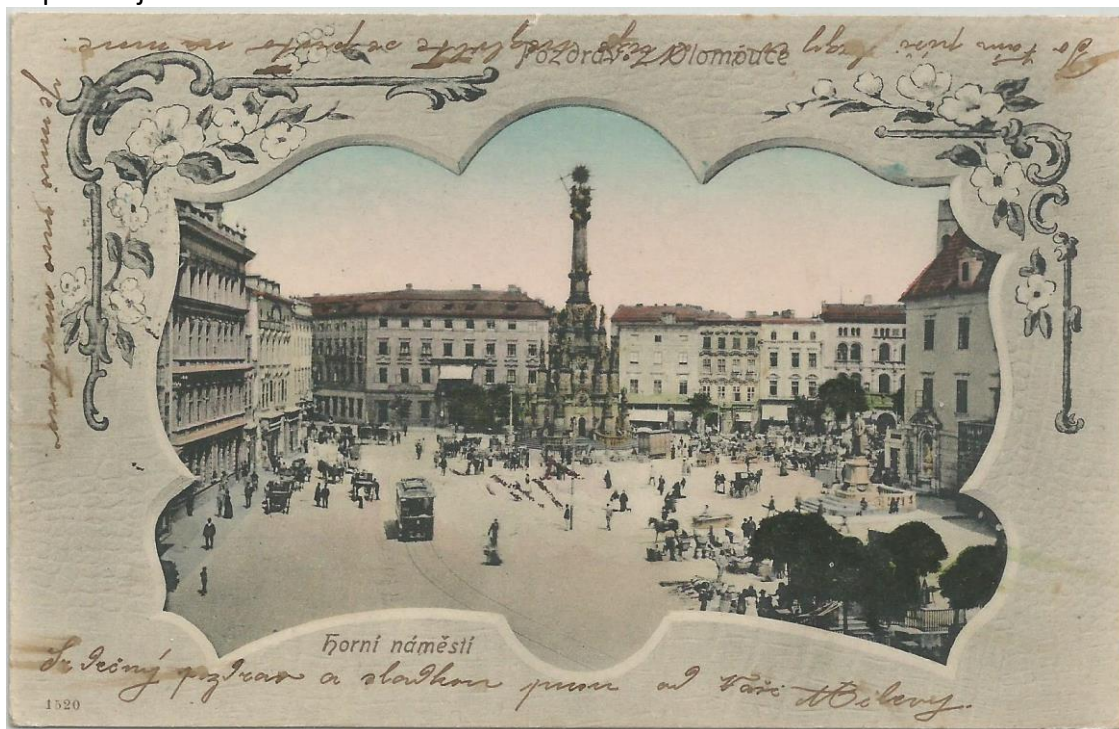
Obr. 5:
bez nápisu, nakl. Minerva Prague 13,
světlotisk, odesláno 24. 11. 1914,
rozměr 89 x 139 mm

Třetí a čtvrtá pohlednice je "zarámována" do vyřezávané pasparty s květinovým vzorem v rozích a je vydána ve dvou jazykových mutacích. Německé s německy psaným sdělením ...

Obr. 7: Gruss aus Olmütz, Oberring, nakl. 1520 Herm. Seibt, Meissen, světlotisk, DA, odesláno 12. 11. 1902, rozměr 138 x 89 mm

... a české s českým sdělením. Pro každou jazykovou skupinu zboží zvlášť. U české varianty však chybí údaje o zhotoviteli. Zůstalo jen číslo 1520. Evidenční číslo 5 lze na tramvaji bez potíží přečíst jen na německé variantě.

Obr. 8: Pozdrav z Olomouce, Horní náměstí, nakl. 1520 (nesignováno, Herm. Seibt, Meissen), světlotisk, ručně kolorovaný, DA, odesláno mezi r. 1900 až 1905, rozměr 139 x 89 mm

Tramvaj na Horním náměstí na bohatě kolorované pohlednici z přelomu 19. a 20. století.

Obr. 9: Gruss aus Olmütz, Oberring, nakl. Papierhandlung J. Werner in Olmütz, kolorovaný knihtisk, DA, odesláno 24. 4. 1900, rozměr 144 x 93 mm

Doslova životem kypící náměstí, vyjma elektrického vozu je zde vyobrazeno přes 100 postav, 25 koní, 17 povozů či kočárů, jeden dětský kočárek a jeden cyklista s bicyklem.

Obr. 10: Gruss aus Olmütz, Oberring, nakl. J. Werner, Papierhdgl. Olmütz, litografie, DA, odesláno 8. 6. 1902, rozměr 140 x 90 mm

Pohlednice, mající předlohu v předchozím obrázku č. 9. Tramvaj z roku 1898, ev. č. 1 až 9. Snaha o věrné barevné provedení nátěru. Některé postavy byly z obrázku vyretušovány - zůstaly po nich jen "duchové", šedá místa.

Obr. 11: Gruss aus Olmütz, Oberring mit der Dreifaltigkeitssäule, fotochromie / litogr., DA, nakl. L. V. Enders'sche Kunst-Anstalt Neutitschein (Nový Jičín), nepoužitá, roz. 139 x 89 mm

Pohlednice vydaná před rokem 1905, zobrazující západní část náměstí. Pozdější použití.

Obr. 12: Gruss aus Olmütz, Oberring mit der Dreifaltigkeitssäule, nakl. Ed. Hölzel in Olmütz (do r. 1905), DA, kolorovaný světlotisk, odesláno ?. 10. 1911, rozměr 140 x 90 mm

Velmi pěkný, a méně častý, fotografický záběr z doby před I. světovou válkou. Tramvaj lze snad identifikovat dle evidenčního čísla 4 (vůz z první dodané série, vyrobený v r. 1898). Tento vůz prožil mnoho přestaveb, např. na začátku 30. let byl přestavěn na kropící vůz ...

Obr. 13: Olmütz, Oberring, nakl. neuveden, reliéfní tisk AUSTRIA + okřídlené kolo, fotografie, odesláno ? 10. 1913, rozměr 140 x 90 mm

Předchozí záběr použitý na pohlednici jiného vydavatele.

Obr. 14: Olomouc, Horní náměstí, nakl. Knihkupectví R. Prombergra v Olomouci, světlotisk, nedatováno (cca 1913 - 1918), nepoužitá, rozměr 142 x 92 mm

Kolorit Horního náměstí za starého Rakouska ... v pozadí s projíždějící tramvají.

Obr. 15: Olomouc, Horní náměstí, nakl. RKO 11 37650 (neidentifikováno), světlotisk, odesláno 17. 8. 1912, rozměr 137 x 87 mm

Dva odlišné úhly pohledu na západní stranu náměstí s divadlem a projíždějící tramvají. Malé rozměry motorových vozů jsou, ve srovnání s dneškem, až zarážející, přesto dokázaly přepravit stovky tisíc až miliony cestujících ročně.

Obr. 16: Olomouc, Horní náměstí a sochou nejsv. Trojice, nakl. H.S.M. 19 v r. 1908 (H. Seibt, Míšeň), kolorovaný knihtisk, odesláno 14. 11. 1912, rozměr 139 x 87 mm

Mírně odlišný záběr předchozího ... tramvaj jedoucí na Novou Ulici (doleva), v rohu náměstí zdlá ostrý pravý oblouk a zmizí v Terezké (dnešní Pavelčákové) ulici.

Obr. 17: Olmütz, Oberring, nakl. A. Baumgarten, Olmütz (cca 1905 - 1918), světlotisk, nepoužitá, rozměr 140 x 90 mm

Na pohlednici je vidět, i když ne zrovna kvalitně, do tramvaje nastupujícího pasažéra. Elektrická dráha měla v tomto místě zřízení zastávku na znamení.

Obr. 18: Olomouc, Masarykovo náměstí, nakl. Max Spausta, Olmütz, 1922, tisk Jaro Praha, kolorovaný knihtisk, nepoužitá, rozměr 139 x 88 mm

Pohlednice, která asi jediná v názvu odkazuje na "divadelní stranu" Horního náměstí. Podle nápisů se jedná ještě o předrepublikový záběr (existuje více vydání tohoto záběru, zde nepublikováno). Na pohlednici je motorový vůz vyrobený v Grazu v letech 1898 až 1900.

Obr. 19: Olmütz, Oberring - Theaterlinie, nakl. Revész, Prag - Wrschowitz 417 (do r. 1918), světlotisk, odesláno 6. 2. 1926, rozměr 140 x 91 mm

Naprosto jedinečný a detailní záběr tramvaje ev. č. 6 (vyr. 1898). Zasklení plošin bylo provedeno 1921 - 22, označení linek "1" na Novou Ulici ("2" do Neředína) je užito od r. 1924.

Obr. 20: Olomouc, Masarykovo náměstí, nakl. Foto - Tatra, Trenčín (1924 - 25), fotografie, odesláno 29. 7. 1925, rozměr 137 x 87 mm

Na pohlednici by se měla nacházet jedna z tramvají, vyrobená firmou "Weitzer, Graz" v roce 1918. Jednalo se o evidenční čísla 20 - 24. Více určit nelze. V provozu v Olomouci od r. 1922.

Obr. 21: Olomouc, Masarykovo náměstí, nakl. RKO 22 (neurčeno), fotografie, odesláno 2. 6. 1929, rozměr 137 x 87 mm

Zde již jde jistě rozlišit číslo vozu (ev. č. 21) a určit tak jeho historii, vyr. 1918 v Grazu. Záběr a pohlednice vznikla v období Protektorátu s německo-českými popisky, vydána byla stejným vydavatelem i po válce.

Obr. 22: Olomouc, Masarykovo náměstí, nakl. J. Švec, Praha, fotografie, odesláno 22. 6. 1948, rozměr 139 x 89 mm

Na detailním výřezu předchozí pohlednice je vidět čitelněji číslo tramvaje - 21. Dále úprava stávající v uzavření plošin dveřmi. Několik charakteristických znaků, prozrazujících, že se jedná o protektorátní záběr - pravostranný provoz, stínítko na čelním světle, dvojřádkový nápis na čelní směrové tabuli, černé olištování bočního nátěru...

Obr. 22a - výřez

Na tomto záběru toho mnoho určit nedokážu, zřejmě ex-pražská tramvaj s olomouckým vlečákem. Pohlednice vydána v několika variantách nápisu na adresní straně. Tato odeslána v posledním roce provozu tramvají na Masarykově náměstí v r. 1954.

Obr. 23: Olomouc, Masarykovo náměstí, nakl. Orbis (cca po r. 1950), bromografie, odesláno 23. 2. 1954, rozměr 140 x 89 mm

Také na této pohlednici není možné zcela určit motorový vůz, ale vlečný vůz má evidenční číslo 30, tedy jde o předělátku původní olomoucké tramvaje ev. č. 3 (z r. 1898), která proběhla v Olomouci v r. 1944. Pohlednice vyšla v několika variantách nápisů u Orbisu.

Obr. 24: Olomouc, Masarykovo náměstí, nakl. Orbis - Svět v obrazech (cca 1950 - 53), fotografie/bromografie, nepoužitá, rozměr 140 x 90 mm

Na záběru je vidět jedna z ex-pražských tramvají (vyr. Ringhoffer Smíchov v letech 1905 - 10), zařazovaných do provozu v Olomouci od r. 1947. Zde by v úvahu připadaly nová ev. č. 31 - 39 a 46 - 53. Jako vlečný vůz zařazena pravděpodobně původní malá olomoucká tramvaj.

Obr. 25: Olomouc, nakl. Orbis (nejdříve v červenci 1953), bromografie, cena Kčs 0,50, odesláno 10. 10. 1958? (razítko nečitelné, odhad dle pošt. známky), rozměr 136 x 87 mm

Ještě se malinko vraťme zpět v prostoru a ukažme si několik pohlednic s tramvaji v blízkosti sloupu Nejsvětější Trojice. Zde snad jedna z tramvají ev. č. 20 - 24 (vyrobených v Grazu v r. 1918)? Odbočka vpravo je tratí na Úřední čtvrť a dále do Neředína (to je ten zalesněný kopeček na obzoru vpravo). Tam se také nacházelo olomoucké letiště a hřbitovy.

Obr. 26: Olomouc, Pohled z radniční věže, nakl. RKO 27, vyr. Fotofon Praha (20. -30. léta), fotografie, nepoužitá, rozměr 137 x 87 mm

Podobný záběr, jen na výšku a v záběru směrem na Novou Ulicí odjíždí starší typ tramvaje.

Jde o jeden z motorových vozů ev. čísla 1 až 9, 14, (vyr. v Grazu 1898 - 1900) v podobě po rekonstrukci - zasklení plošin - v letech 1921 - 22.

Obr. 27:
Olomouc, Pohled s radniční věže,
nakl. RKO 5, fotografie,
odesláno 15. 9. 1932, rozměr 141 x 91 mm

Zde pohled na tramvaj v pohybu (na pohlednici je rozmazaná), mohu se jen domnívat, že se jedná o stejný typ a dodávku tramvaje, která je na obr. 26?

Obr. 28:
Olomouc, Masarykovo náměstí se sochou sv. Trojice, nakl. JKO Prague 83/38, fotografie, odesláno 28. 8. 1931, rozměr 141 x 90

Na čb. pohlednici velkého formátu lze spatřit soupravu vedenou motorovým vozem ev. č. 22 (vyr. Weitzer Graz v r. 1918) s vlečným vozem ev. č. 14 / II (původně mot. vůz ev. č. 14 z r. 1900, na vlečný přestavěný v letech 1934-36, ale bez uzavřené plošiny, tu získal až v r. 1938). Pohlednice vyšla v mnoha vydáních u Orbisu, jak v malém formátu před měnovou reformou v r. 1953 za Kčs 2,50, tak i v tomto velkém formátu, kde teprve byla vozidla identifikovatelná. Přesnější dataci pořízení záběru by pomohlo určení doby opravy kamenných prvků (sloupy, světloňošové) na sloupu sv. Trojice.

Obr. 29:
Olomouc - sv. Trojice, Orbis (Praha, snad 6/1955?), bromografie, Kčs 0,70, odesláno 17. 8. 1955, rozměr 104 x 147 mm

Na dalších velkoformátových černobílých pohlednicích z 60. let 20. stol. se nám naskýtá již trochu smutný pohled na osiřelé a z části rozebrané kolejiště na západní straně Stalinova náměstí (1955 - 63), později přejmenovaného na náměstí Míru (1963 - 90)

Obr. 30:
Olomouc (západní část Stalinova náměstí), vyd. Nakladatelství Orbis - Praha) v listopadu 1960, bromografie, foto Vasil Sergějev, nepoužitá, rozměr 101 x 145 mm

Obr. 31: Olomouc (náměstí Míru, západní část), vyd. Nakladatelství Orbis - Praha, bromografie, odesláno 20. 9. 1970, rozměr 146 x 102 mm

S Horním náměstím se rozloučíme relativně novou pohlednicí, ovšem s nostalgickým námětem. Je na ní vyobrazena tramvaj ev. č. 16 (vyrobená v r. 1914 ve Studénce), za ní z části zřetelný vlečný vůz. Legenda na adresní straně praví: "Horní náměstí - tramvajová souprava odbočuje do ulice M. Terezie - dnešní Pavelčákovy ulice (1917)".

Vůz byl v Olomouci v provozu mezi léty 1914 - 1956. Rekonstrukce do původní historické podoby proběhla v letech 1998 -1999, "oslavilo 100 let MHD v Olomouci" v r. 1999 a následně bylo vozidlo umístěno v Technickém muzeu v Brně. V r. 2023 se vrátilo zpět do Olomouce.

Akvarel vytvořil, volně podle fotografických předloh, olomoucký malíř Fr. Gračka a společně s dalšími 12 akvarely byl jeho nákladem vydán v r. 2011 na pohlednicích.

Obr. 32: Olomoucké tramvaje, kresba Gračka František, tisk Twin s.r.o., Olomouc (2011), digitální tisk, nepoužitá, rozměr 148 x 104 mm

3.2 Pavelčákova a Havlíčkova ulice

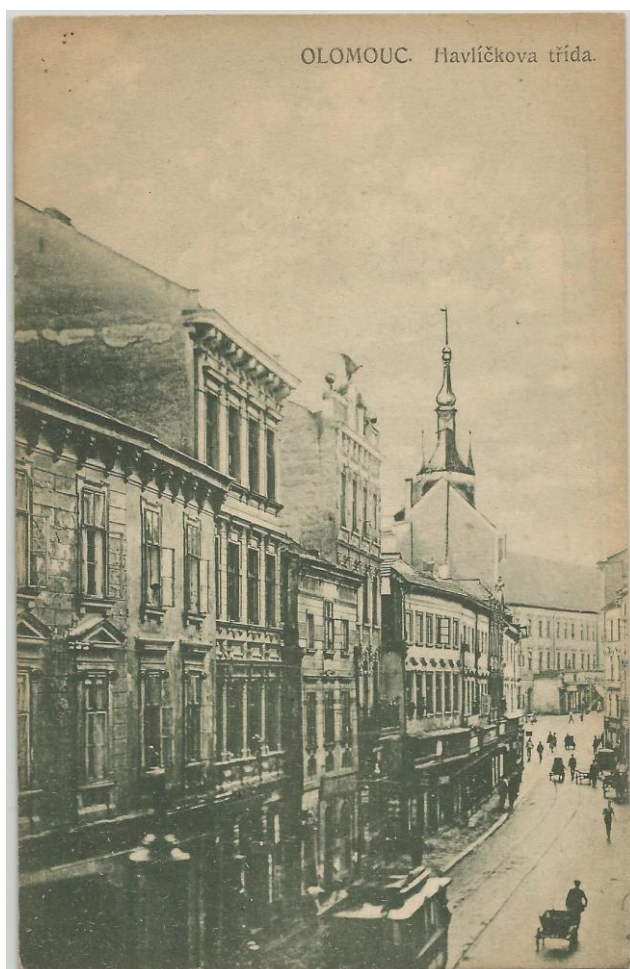
Z Horního náměstí se tramvajová trať ubírala dále přes poměrně úzkou Pavelčákovu ulici a po překonání mostku mlýnského náhonu trať pokračovala dále podél okresního soudu dnešní ulicí Havlíčkovou. V Havlíčkově ulici se jezdí dodnes. Až do roku 1918 však obě výše zmíněné ulice nesly název Terežská, v letech 1918 - 1939 Havlíčkova, 1939 - 1945 zase Terežská, až se po 2. sv. válce ustálilo současné označení, kdy se část přiléhající k náměstí přejmenovala na Pavelčákovu ulici a část u okr. soudu nese název Havlíčkova ulice. Již v roce 1887 byl, z důvodu rozšíření silniční sítě, na nároží "Pavelčákovy" ulice a Horního náměstí demolován dům, což o desetiletí později umožnilo vyvést tudy trať na Novou Ulici.

Následuje pohlednice, na která je vidět průhled Terežskou (Pavelčákovou) ulicí ve směru od centra, včetně tramvajové koleje.

V publikaci "Srdečný pozdrav z Olomouce. Historické pohlednice města z let 1994 - 1905" je uvedeno, že záběr na pohlednici je vůbec první reprodukovanou fotografií této ulice (pořízení fotografické předlohy 1899 - 1900). Vlevo na pohlednici je také vidět výlohu obchodu továrny na výrobu bonbónů a cukrovinek "Canditen und Candis Fabrik", který provozoval F. Deutsch. Jeho firma byla později známá pod názvem Olfedo.

Obr. 33: Olmütz, Theresiengasse, nakl. Max Spaustra, Olmütz (1899 - 1900),
světlotisk, odesláno 23. 7. 1900, rozměr 139 x 93 mm

Následuje záběr na pohlednice zachycující kolorit v Havlíčkově (Pavelčákově) ulici okolo začátku 20. let minulého století. Vydavatel je totožný, rozdíl je jen v odstínu světlotisku a nápisech.

Obr. 34:
Olomouc, Havlíčkova třída, nakl. Jaro (Praha) 1921, světlotisk, neodeslaná, rozměr 89 x 138 mm

Obr. 35:
Olomouc, Havlíčkova třída, nakl. Jaro (Praha) 1921, světlotisk, odesláno 30. 12. 1930, rozměr 88 x 137 mm

Ústí Havlíčkovy (Pavelčákovy) ulice na Horní náměstí v polovině 20. let minulého století. Pouze způsob dláždění dnes v tomto místě připomíná zde kdysi vedoucí tramvajovou trať.

Obr. 36 (vlevo):
Olmütz, Rathaus, nakl. Graph. Anst.
Holitz i B., Made in Czechoslovakia 6 / 1927
(pravděpodobně K. Čuda, Holice v Čechách?), fotografie,
odesláno 8. 5. 1931,
rozměr 85 x 135 mm

Dole:
S Pavelčákovou ulicí se rozloučíme
novodobou pohlednicí, vydanou při
příležitosti 125 let provozu tramvají
v Olomouci. Nalezneme na ní ex-pražskou
tramvaj s původním ev. číslem 261, kterou
takto bylo možno v Olomouci vidat pouze

několik měsíců roku 1954. Tramvaj (vyr. Ringhoffer v r. 1908) přejíždí můstek přes mlýnský náhon a vjíždí ve směru od Nové Ulice do tehdy již Pavelčákovy ulice.

Obr. 37: Olomoucké tramvaje, kresba (2023) + vydal Fr. Gračka, digitální tisk, tiskárna Twin, s.r.o., Olomouc 2024, odesláno 21. 3. 2024, rozměr 148 x 105 mm

Nyní pohled na můstek přes mlýnský náhon z druhé strany, tedy z Pavelčákovy ulice přímým směrem k Nové Ulici. Na pohlednici kolej stále ve své původní poloze, než byla v r. 1954 přerušena a trať vedena třídou Svobody. Nárožní dům v přízemí hostí prostory kavárny Café Corso. Do dnešní dnů se zde provozuje hostinské zařízení, lokál jen několikrát změnil název.

Obr. 38: Olmütz, nakl. Jaro (Praha) 1921, světlotisk, nepoužitá, rozměr 138 x 88 mm

Po Terezké (Havlíčkově) ulici přijíždí z Nové Ulice pravděpodobně tramvaj z první série (vyr. v Grazu v r. 1898 -1900). Číslo v čele vozu není jasně čitelné, avšak pod kolorováním pohlednice prosvítá v čele dvojciferný nápis - snad tedy ev. č 14 a 15. Vůz míjí Justiční palác (sloužící svému účelu od léta 1901) na dnešní Třídě Svobody, kam byla po zasypání mlýnského náhonu a rozšíření komunikace v r. 1954 přeložena trať.

Obr. 39: Olmütz, Justizpalast mit Theresiengasse, nakl. Hermann Seibt, Meissen 1915, ručně kolorovaný světlotisk, odesláno 26. 6. 1917, rozměr 136 x 88 mm

Starší exemplář pohlednice, získaný však do práce později, u něhož je, po zvětšení, v čele vozu čitelný nápis evidenční číslce "2". Je však původní?

Obr. 39 - 1: Olomouc, Justiční palác a Terežská ulice, nakl. H. M. S. 1907 (Hermann Seibt, Meissen), světlotisk, odesláno 31. 7. 1924, rozměr 139 x 89 mm

Detailní pohled na čelo vozu po zvětšení.

Pohlednice je z r. 1907, v tomto roce bylo nejvyšší evidenční číslo tramvají 15. Tedy dvojčíselné ev. č. začínající dvojkou nebylo možné.

Vpravo od číslce je jakási šmouha, která však naznačuje dvojčíselné číslo, skoro jako číslo 3 nebo 8 (možná původní označení).

Nelze vyloučit, že před tiskem pohlednice došlo k úpravě fotografické předlohy. Např. že před původní jednocíselné ev. č. (které se jeví jako šmouha, a je lépe vycentrované), byla dopsána číslce 2 (která má nepůvodní sklon doprava).

Obr. 39 - 1a (výřez)

Na další dvou pohlednicích se záběr z obr. 39 objevuje v jednom z deseti okének. Zároveň datuje záběr o několik let nazpět - cca do r. 1909.

Obr. 40:
Olmütz, nakl.
Hermann
Seibt, Meissen
1909,

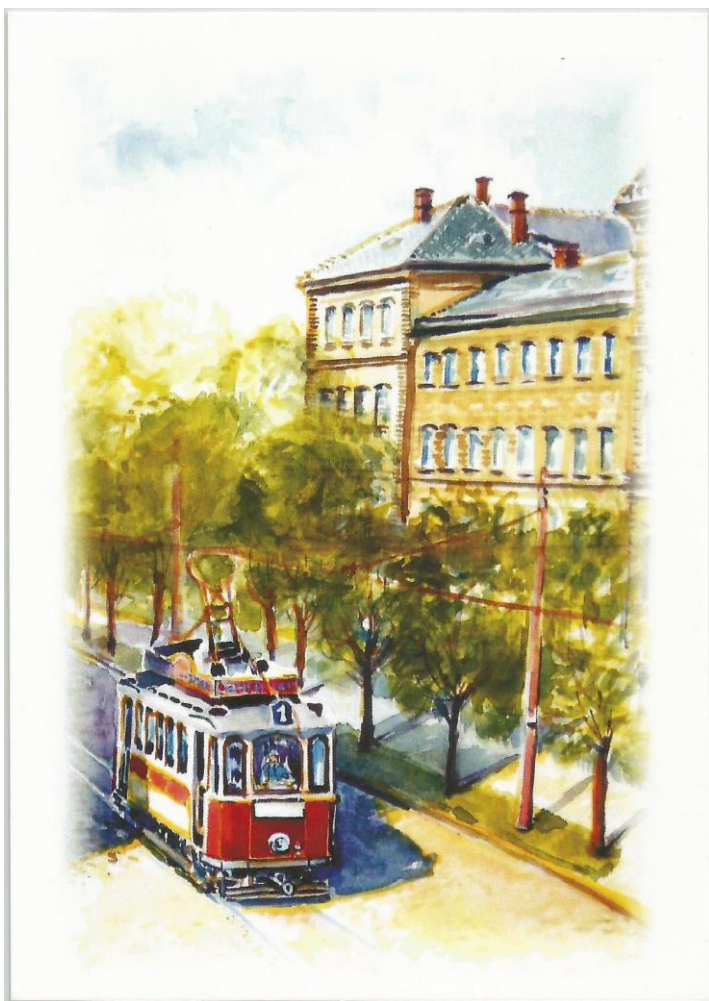
lit. kolorovaný světlotisk, lakovaná, odesláno 9. 11. 191? (nečitelné), rozměr 138 x 89 mm

Totožný vydavatel, údaj o datu vydání není čitelný (někdy do r. 1918). Použita byla také jiná tisková technika. Jedná se o pozdní poštovní použití pohlednice. Dekorativní je také adresní strana, kdy k vyplacení poštovního do Nizozemí byla použita celá série známek T.G.M. ze 7. 3. 1925 (neotypie), Pofis 187 - 189 (viz obr. 41a).

Obr. 41a
(nahore)

Obr. 41: Olmütz, nakl. Hermann Seibt, Meißen, rok vydání přelepen poštovními známkami, kolorovaný knihtisk, lakovaná, odesláno 19. 8. 1926, rozměr 138 x 89 mm

Historická fotografie se stala předlohou pro vydání pohlednice s akvarelem vytvořeným Františkem Gračkou z Olomouce. Bližší popis elektrického vozu na pohlednici chybí. Mohlo by se jednat o jednu tramvaj vyrobených v Grazu v r. 1918 (ev. č. 20 - 24), zde zvětšenou při průjezdu Havlíčkovou ulicí a to časově nejdříve v půli 20. let 20. století.

Obr. 42:
Olomoucké tramvaje, U soudu,
kresba + náklad František Gračka,
digitální tisk, tiskárna Twin s.r.o.
Olomouc (2011), nepoužitá, rozměr
105 x 148 mm

Pohled prodlouženou Terezkou (Havlíčkovou) ulicí zpět k centru. Tramvaj (spíše její silueta) se skrývá až vzadu na konci koleje, v ústí dnešní Pavelčákovy ulice.

Obr. 43: Olmütz, Verlängerte Theresienstraße, nakl. Hermann Seibt, Meissen 1915, ručně kolorovaný světlotisk, odesláno 7. 11. 1918, rozměr 137 x 90 mm

Poslední obrázek v této části bude patřit krásné fotografické pohlednici z půli 20. let minulého století. Je na ní zachycena tramvaj ev. č. 6 (vyrobená v r. 1898 v Grazu), mířící Havlíčkovou ulicí na Novou Ulici. Na obrázku ve stavu po rekonstrukci (zasklení plošin v letech 1921- 1922) a již s číslem linky 1 (užíváno od r. 1924).

Je možné, že tato fotografie byla pořízena ve stejný den, jako fotografie totožné tramvaje na Horním náměstí, viz pohlednice na obr. 20 !

Obr. 44: Olomouc, Havlíčkova ul. (pořadí v sérii 100.), nakl. Tatra Postcard, Foto Tatra Trenčín (nedatováno, cca 1924 /1925), fotografie, nepoužitá, rozměr 139 x 90 mm

3.3 Wolkerova ulice

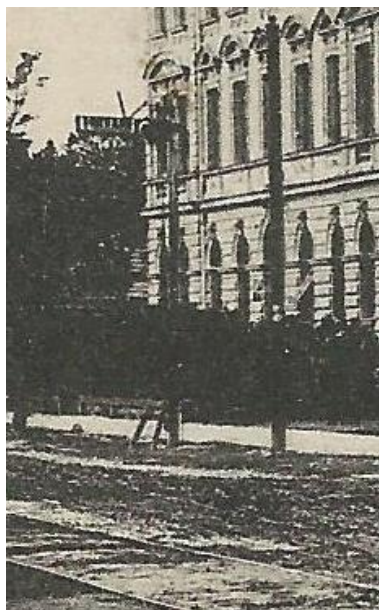
Z Terežské (Havlíčkovy) ulice trať dále pokračovala třídou Korunního prince Rudolfa (název do r. 1919, pak Prostějovská třída - do r. 1939, Brněnská třída - do r. 1945 a poté až do dnešních dnů Wolkerova ulice). Zastávku měla tramvaj v místech bývalého hostince U dřevěného zvonu (dnes zde stojí budova Krajské hygienické stanice), naproti bývalému katolickému hřbitovu.

Další zastávka byla před křížením tramvajové tratě s železniční tratí místní olomoucko - čelechovické dráhy (správně Österreichische Lokaleisenbahn-gesellschaft čili Ö.L. E. G.) u nádraží s dnešním názvem Olomouc - Nová Ulice. Samotná budova nádraží vidět není, jsou zde však k vidění dva železniční zřízení - pravděpodobně strážníci přejezdu.

Na pohlednici je vidět záběr na tento přejezd, kdy tramvajové koleje ještě vedou po straně silnice. Úplně vlevo je viditelný sloup trakčního vedení s konzolí pro zavěšení troleje.

Obr. 45: Olomouc, nakl. neuveden, světlotisk, odesláno 11. 11. 1911, rozměr 139 x 89 mm

Další zajímavé technické zařízení, které je na pohlednici vidět, je mechanické návěstidlo (před levým okrajem bloku činžovních domů). Zajištění obsluhy tohoto návěstidla náleželo zaměstnancům místní dráhy. Jakmile byla dovolena jízda vlaku přes přejezd, byla současně vyobrazeným návěstidlem zakázána jízda přes přejezd tramvaji. A naopak. Na pohlednici je návěstidlo s ramenem ve vodorovné poloze - tedy zakazuje jízdu tramvaje. Návěstidla byla umístěna z obou stran přejezdu, zde z důvodu tehdejšího levostranného provozu na pozemních komunikacích na levé straně ulice. Obdobná návěstidla byla umístěna i před přejezdem u žst. Olomouc - město. Informace o tom, dokdy byla tato návěstidla používána, mi zatím chybí.

Pohled existuje i v německé variaci s celým názvem ulice.

Obr. 45a (vlevo)

Na následující pohlednici, která zobrazuje stejný železniční přejezd a část nádraží (jen při pohledu opačným směrem - k Nové Ulici) je vidět, že tramvajová kolej byla již přenesena do středu vozovky. Při levém spodním okraji je vidět z části i výše popisované návěstidlo - zde v poloze volno. Hlavními objekty na obrázku jsou ale budovy, patřící sladovně a pivovaru Eduarda Hamburgera (či jeho dědicům). Dnes již budovy neexistují, místo nich stojí na místě bytové domy a hotelový komplex. Název nové uliční sítě v těchto místech však významného olomouckého obchodníka a průmyslníka připomíná. Záběr není datovaný, odhaduji, že byl pořízen někdy po roce 1928 (v pozadí jsou vidět činžovní domy na Ječmínkově náměstí).

Obr. 46: nakl. Maltries d'Exportation, ED. HAMBURGER & FILS, Olomouc (Č. S. R.), nedatováno (cca přelom 20. a 30. let 20. stol.), zřejmě světlotisk, nepoužitá zdroj: <https://www.delcampe.net/fr/collections/cartes-postales/tchequie/czechoslovakia-olomouc-sladvny-maltries-d-exportation-ed-hamburger-fils-893637994.html#zoom>

Další pohlednice nás přenesou o něco dále, do prostoru pod novoulický kopec, kde byla a je i dodnes zastávka Wolkerova a kde trať začala stoupat k Zemské a později k Fakultní nemocnici dnešní ulicí I. P. Pavlova. Než byly tratě okolo r. 1954 zdvojkolejněny, bývala zde i výhybna. Významná křižovatka cest se v letech 1926 až 1981 díky svému charakteru zástavby nazývala náměstím (Ječmínkovo, H. Kudliča, Československé armády). V roce 1981 došlo k přeložení trati z ulice I. P. Pavlova do ulice Brněnské a Hraniční. Byla zcela změněna silniční síť, došlo k demolici několika domů a prostor ztratil charakter náměstí. Ulice I. P. Pavlova byla z této strany neprůchozí a její dolní část se stala součástí uzavřeného nemocničního areálu.

František Gračka z dobových materiálů v roce 2011 vytvořil akvarel, který zčásti připomíná podobu místa, kde Wolkerova ulice kdysi ústila v náměstí (Brněnskou ulici). Ačkoli je pohlednice bez podrobnějšího popisu, mělo by se jednat o vyobrazení soupravy, používané k historickým jízdám, složené z tramvaje ev. č. 223 (vyr. fy Ringhoffer, Praha - Smíchov v r. 1930, ex-pražský ev. č. 2238) a vleku ev. č. 99 (ex-ostravský, ev.č. 8821), ve stavu po r. 1989.

Obr. 47: Olomoucké tramvaje, T-souprava, restaurace U Ječmínka, Wolkrova tř., kresba + nákl. Fr. Gračka, digitální tisk, tiskárna TWIN s.r.o., Olomouc 2011, nepoužitá, 148 x 105 mm

3. 4. Ulice I. P. Pavlova, Hraniční ulice

Mezi léty 1899 až 1981 stoupala tramvajová trať ulicí Novoulickou (název po r. 1949 - dosud I. P. Pavlova), kolem Zemské nemocnice a do r. 1934 byla ukončena výhybnou před křižovatkou s ulicí Mošnerova. Na pohlednici je vidět z části stoupání této ulice od budoucího náměstí (budovy dole) pod nemocnici (budovy nahoře). Žádná stavba zachycená na pohledu již neexistuje. V roce 2023 byla zbourána i hlavní budova Zemské nemocnice z r. 1896.

Obr. 48: Olomouc, Zemská nemocnice, nakl. H. Veliš, Brno, světlotisk, DA, odeslána 7. 11. 1906, rozměr 138 x 89 mm

Na dolním záběru je vidět provozovaná dvojkolejná trať na ulici I. P. Pavlova. Jedná se o prostor naproti hlavní brány nemocnice. Budovy na obrázku slouží potřebám neurologické kliniky a nemocniční lékárně. Před ní byla umístěna zastávka ve směru do centra. Ač se tudy již nejedí, tramvajové koleje jsou v areálu FN zachovány dosud v délce cca 500 metrů.

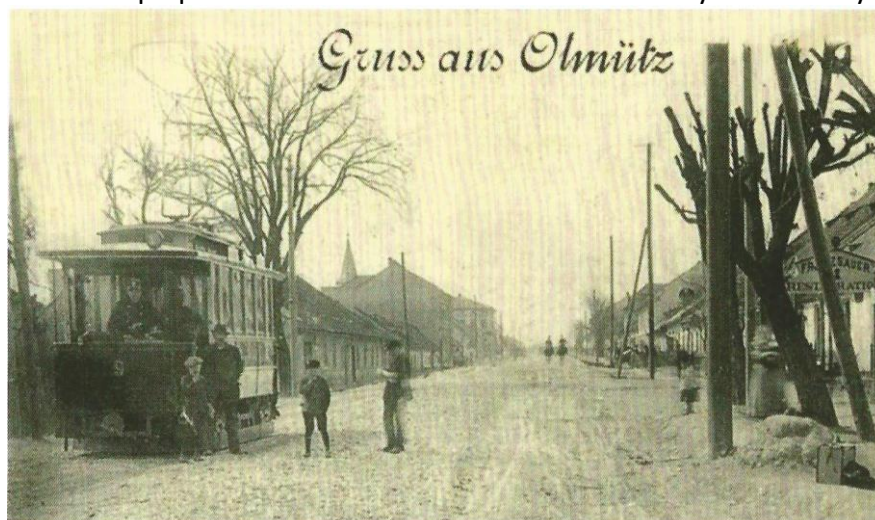
Obr. 49: Olomouc, OÚNZ, klinika nemocí nervových, nakl. Orbis - Praha, říjen 1962, foto R. Smahel, bromografie, Kčs 0,70, nepoužitá, rozměr 144 x 102 mm

Jak vypadal prostor před hlavní bránou FN z pohledu od lékárny v cca 60. a 70. letech nám přibližuje pohlednice s reprodukcí akvarelu Fr. Gračky (vytvořená podle dobové fotografie). Na ní v zastávce (ve směru do centra) stojí tramvaj typu T 1, ev. č. 106, provozovaná v Olomouci mezi roky 1958 - 1987. V hlavní bráně sídlila, mj. provozovna pošty Olomouc 5.

Obr. 50: Olomoucké tramvaje, kresba + nakl. Fr. Gračka, fot. předloha M. Bureš, tiskárna TWIN s.r.o., Olomouc 2024, digitální tisk, odesl. 21. 3. 2024, rozměr 148 x 105 mm

Původní konečná stanice tramvaje (mezi 1899 - 1934), v tehdy samostatné obci Nová Ulice. Místo na obrázku se nachází na dnešní ul. I. P. Pavlova nedaleko křižovatky s ulicemi Vojanova a Mošnerova. Jediné, co bychom dnes z původní zástavby našli, by byl kostel Panny Marie Pomocnice, jehož věž vystupuje nad střechami vlevo vzadu. Na nedatované reprodukci pohlednice je zachycená tramvaj ev. č. 9 (vyr. Weitzer, Graz, 1898), s vysoko zdviženým sběračem - po přechodu mezi stanovišti. Na konečné byla zřízena výhybna.

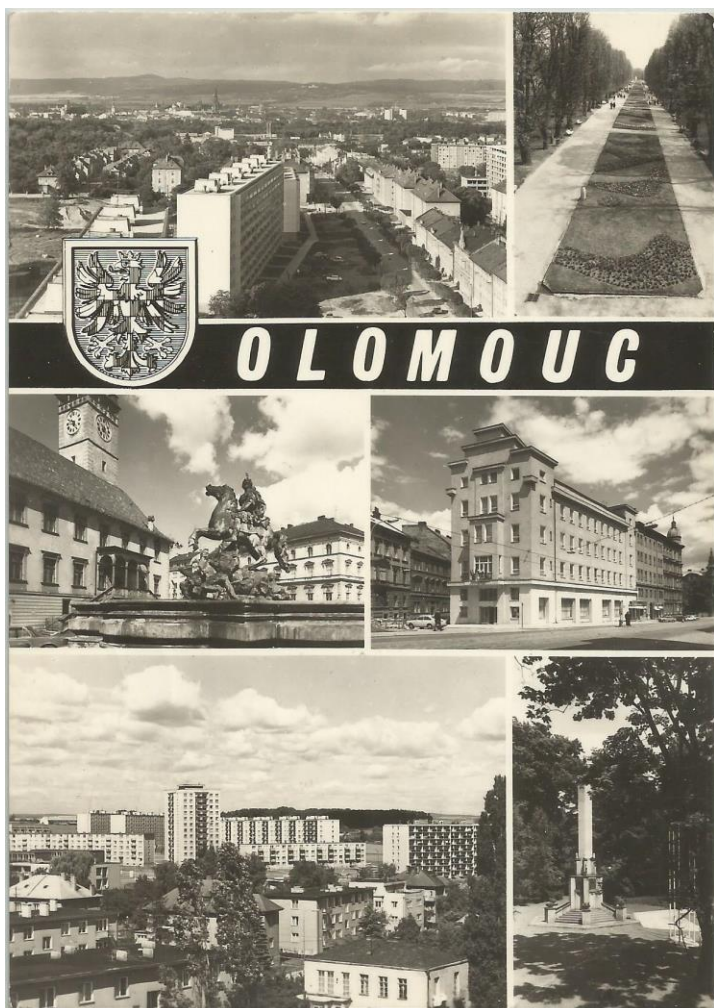

Obr. 51: Gruss aus Olmütz, bez bližších údajů, zdroj: "120 let tramvajové dopravy v Olomouci 1899 - 1999", kolektiv autorů, vydal Dopravní podnik města Olomouce v r. 2019

V roce 1934 byla trať prodloužena od křižovatky s ulicí Mošnerovou

a Vojanovou o cca 300 metrů až ke kostelu Panny Marie Pomocnice. Ukončeno opět výhybnou. Historické pohlednice z období 1934 - 1958, kdy došlo k dalšímu prodloužení trati, chybí.

Na velkoformátové pohlednici ze začátku 70. let je vidět v levém horním okénku úsek ulice I. P. Pavlova, ve kterém k prodloužení trati v r. 1934 došlo. Již zde chybí původní zástavba, panelové sídliště se rozrůstá.

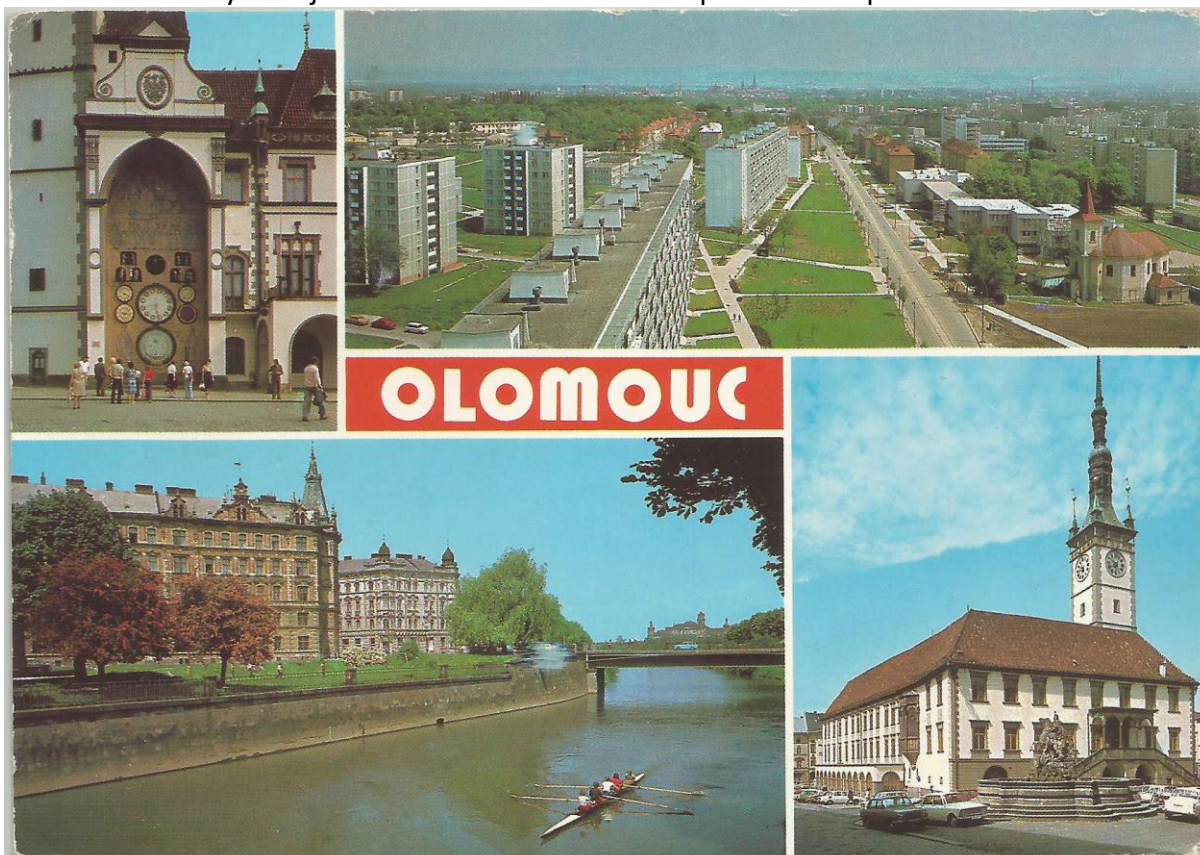

Obr. 52 (vlevo): Olomouc, vyd. Nakladatelství Orbis - Praha, bromografie, odesláno 24. 7. 1975, rozměr 146 x 104 mm

Obr. 52a výřez (dole)

Horní okénko pohlednice z přelomu 70. a 80. let přináší další pohled (z vodojemu) na část ulice I. P. Pavlova ze zachycenou tramajovou tratí. Původní zástavba zmizela, zůstal jen kostel P. Marie Pomocnice. Trať ve stavu po prodloužení v roce 1958 na konec ulice, s ukončením vratným trojúhelníkem. Možná dokonce i po ukončení provozu v r. 1981?

Obr. 53 Olomouc, nakl. Vydavatelství Pressfoto Praha, nedatováno, odesláno po r. 1980 (nečitelné razítko), rozměr 149 x 105 mm

Před kostelem je vozovka rozšířená. Právě až sem byla trať v r. 1934 prodloužena a rozšíření vozovky je vlastně pozůstatek tramvajové výhybny. Dnes již není po výhybně ani kolejích v této části ulice ani památky.

Obr. 53a - výřez

Možnou podobu na konečné zastávce u kostela zachytil svými akvarely pan František Gračka z Olomouce.

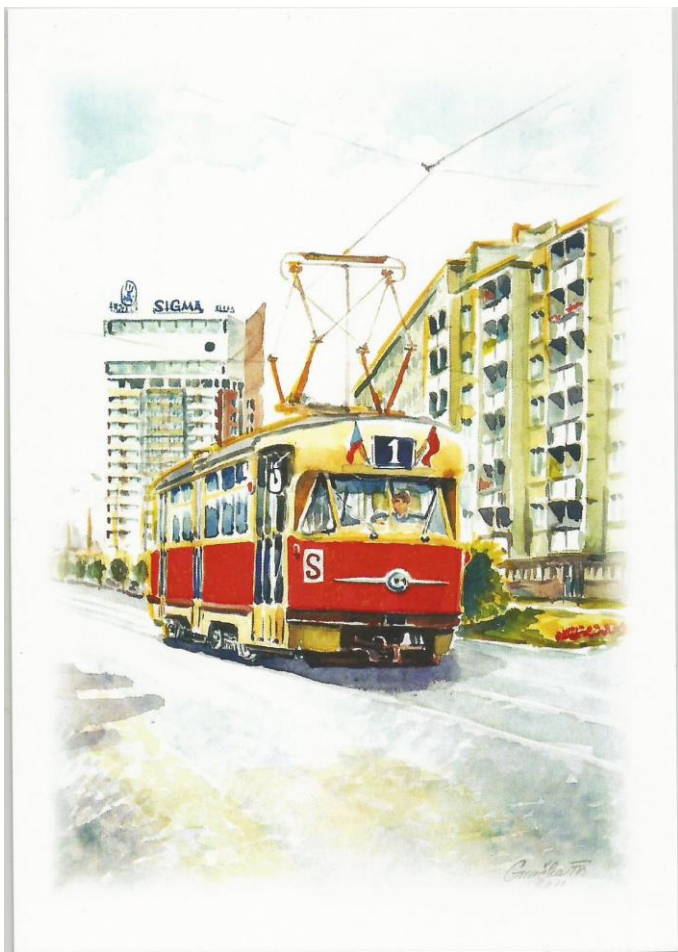

Obr. 54: Olomoucké tramvaje (Nová Ulice - hospoda U Medvěda, kostel P. Marie Pomocnice), kresba + nakl. Fr. Gračka 2011, tiskárna TWIN s.r.o., Olomouc, digitální tisk, nepoužitá, rozměr 148 x 105 mm

Historická souprava, tramvaj ev. č. 223 + vlek ev. č. 99, zasazená do původní zástavby na ulici I. P. Pavlova, naproti kostela. Trochu nostalgie a fantazie dohromady.

Obr. 55: Olomoucké tramvaje (I. P. Pavlova 56), kresba + nakl. Fr. Gračka 2011, tiskárna TWIN s.r.o., Olomouc, digitální tisk, nepoužitá, rozměr 148 x 105 mm

Dopsat text.....

Obr. 56: dopsat text.....

Dopsat text

Obr. 57 dopsat text

V roce 1934 byla trať prodloužena o křižovatky s ulicí Mošnerovou.....

5. Tabulka - doplňující údaje k identifikovaným vozidlům podle evidenčních čísel

<i>číslo obrázku</i>	<i>ev. číslo tramvaje (vlečného vozu)</i>	<i>výrobce a rok výroby</i>	<i>rok zařazení do provozu v Olomouci</i>	<i>rok vyřazení z provozu v Olomouci</i>
(5.), 6., 7., (8.),	5	Weitzer, Graz, 1898	1899	1949 (poté přestavěn na brousící vůz - sloužící až do r . 1961)
13., (14.)	4	Weitzer, Graz, 1898	1899	(nejpozději 1931), v letech 1931 - 1940 jako kropící vůz, 1941 -1955 jako motorový vůz, 1955 - 1961 jako vlečný vůz, poté vyřazen
20., 44.	6	Weitzer, Graz, 1898	1899	1950
22., 22a.	21	Weitzer, Graz, 1918	1922	1956
24.	30 (vlečný vůz)	Elektrické podniky hl. města Olomouce, 1944 (přestavba z původní tramvaje ev. č. 3, vyr. Weitzer, Graz, 1898)	1944	1960
29.	22 + 14/II (vlečný vůz)	Weitzer, Graz, 1918 Elektrické podniky hl. města Olomouce, 1936 (přestavba z původní tramvaje ev. č. 14, vyr. Weitzer, Graz, 1900)	1922 1936	1956 1958
37.	261 (umělecké ztvárnění, ještě v r. 1954 získal vůz ev. č. 53)	Ringofffer Smíchov 1908	1954	1965